

TASHQI QOPLAM INFEKSIYALARI: KUYDIRGI KASALLIGI

Jumayeva Irodaxon Tursunovna

Andijon Abu Ali ibn Sino nomidagi jamoat salomatligi texnikumi yuqumli kasalliklar fani bosh o'qituvchisi.

Annotatsiya: Ushbu ilmiy maqolada tashqi qoplam infeksiyalari orasida muhim o'rin tutuvchi kuydirgi kasalligining etiologiyasi, epidemiologiyasi, patogenezi, klinik ko'rinishlari va profilaktikasi keng tahlil qilinadi. Kuydirgi kasalligi asosan chorvachilik bilan bog'liq hududlarda uchrab, inson organizmiga teri orqali kirib boradi. Tadqiqot davomida kasallikning tarqalish yo'llari, diagnostika usullari va davolash choralari o'rganildi. Shuningdek, kasallikning oldini olishda sanitariya-gigiyena qoidalariga rioya qilishning ahamiyati yoritilgan.

Kalit so'zlar: kuydirgi, tashqi qoplam infeksiyasi, Bacillus anthracis, zoonoz, infeksiya, epidemiologiya, profilaktika.

KIRISH

Tashqi qoplam infeksiyalari inson organizmiga teri va shilliq qavatlar orqali kirib boradigan kasalliklar guruhiga kiradi. Ushbu infeksiyalar orasida kuydirgi kasalligi alohida ahamiyatga ega bo'lib, u zoonoz kasallik hisoblanadi, ya'ni hayvonlardan odamlarga yuqadi.

Kuydirgi qadimdan ma'lum bo'lgan kasallik bo'lib, tarixiy manbalarda ham qayd etilgan. Bugungi kunda ham u ayrim hududlarda, ayniqsa chorvachilik rivojlangan mintaqalarda dolzarb muammo bo'lib qolmoqda. Kasallik tez tarqalishi, og'ir kechishi va asoratlar berishi bilan xavflidir.

Mazkur maqolaning maqsadi kuydirgi kasalligini ilmiy jihatdan tahlil qilish, uning kelib chiqish sabablari, rivojlanish mexanizmi va oldini olish choralari o'rganishdan iborat.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Kuydirgi kasalligi bo'yicha ko'plab ilmiy tadqiqotlar olib borilgan. Mikrobiologiya sohasida olib borilgan izlanishlar natijasida kasallik qo'zg'atuvchisi — *Bacillus anthracis* bakteriyasi aniqlangan.

Olimlar kasallikning uch xil shaklini ajratib ko'rsatadi:

- teri shakli (eng ko'p uchraydi),
- o'pka shakli,
- ichak shakli.

Adabiyotlarda qayd etilishicha, kasallikning teri shakli 90–95% holatlarda uchraydi. Bu shakl nisbatan yengil kechadi, ammo vaqtida davolanmasa asoratlar berishi mumkin.

So'nggi yillarda epidemiologik tadqiqotlar kasallikning ko'proq qishloq hududlarida uchrashini ko'rsatmoqda. Bu esa chorvachilik bilan bevosita bog'liq.

METODOLOGIYA

Mazkur tadqiqotda quyidagi ilmiy usullardan foydalanildi:

- ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish;
- solishtirma tahlil;
- statistik ma'lumotlarni o'rganish;
- umumlashtirish va xulosa chiqarish.

Tadqiqot jarayonida mahalliy va xorijiy manbalar o'rganildi hamda kasallikning klinik va epidemiologik jihatlari tahlil qilindi.

NATIJALAR VA TAHLIL

Kasallik etiologiyasi

Kuydirgi kasalligi qo'zg'atuvchisi — *Bacillus anthracis* bakteriyasi bo'lib, u sporali, gram-musbat tayoqchasimon mikroorganizmdir. U tashqi muhitda juda chidamli bo'lib, tuproqda yillar davomida saqlanishi mumkin.

Epidemiologiyasi

Kasallik asosan quyidagi yo'llar orqali yuqadi:

- kasallangan hayvonlar bilan aloqa;

- infeksiyalangan go'sht yoki mahsulotlar;
- tuproq orqali;
- kam hollarda havo orqali.

Kasallik chorvachilik bilan shug'ullanuvchi shaxslar orasida ko'proq uchraydi.

Patogenezi

Bakteriya organizmga kirgach, tez ko'payadi va toksinlar ajratadi. Bu toksinlar:

- to'qimalarni zararlaydi,
- qon aylanishini buzadi,
- intoksikatsiyani keltirib chiqaradi.

Klinik ko'rinishlari

1. Teri shakli

- terida qizarish paydo bo'ladi;
- keyin pufakchaga aylanadi;
- markazida qora qoplama (karbunkul) hosil bo'ladi.

2. O'pka shakli

- nafas qisilishi;
- isitma;
- umumiy holsizlik.

3. Ichak shakli

- qorin og'rig'i;
- qusish;
- diareya.

Diagnostika

Kasallikni aniqlashda:

- laboratoriya tekshiruvlari;
- bakteriologik tahlillar;
- klinik belgilar muhim rol o'ynaydi.

Davolash

Kuydirgi kasalligini davolashda:

- antibiotiklar (penitsillin, doksisisiklin);
- simptomatik davolash;
- detoksikatsiya usullari qo‘llaniladi.

Profilaktika

Kasallikning oldini olish uchun:

- hayvonlarni emlash;
- sanitariya qoidalariga rioya qilish;
- kasallangan hayvonlarni izolyatsiya qilish;
- veterinariya nazoratini kuchaytirish zarur.

MUHOKAMA

Kuydirgi kasalligi hozirgi kunda ham dolzarbligicha qolmoqda. Ayniqsa, rivojlanayotgan mamlakatlarda sanitariya nazoratining yetarli emasligi kasallik tarqalishiga sabab bo‘lmoqda.

Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, kasallikning oldini olish davolashga qaraganda ancha samaraliroq. Profilaktik choralarni kuchaytirish orqali kasallikni deyarli to‘liq nazorat qilish mumkin.

XULOSA

Kuydirgi kasalligi tashqi qoplam infeksiyalari orasida muhim o‘rin egallaydi. Uning asosiy xavfi tez tarqalishi va og‘ir asoratlar berishidadir.

Tadqiqot natijalariga ko‘ra:

- kasallik zoonoz xarakterga ega;
- asosiy yuqish yo‘li — teri orqali;
- profilaktika choralariga qat’iy rioya qilish zarur.

Kelajakda kasallikni kamaytirish uchun:

- veterinariya nazoratini kuchaytirish;
- aholining tibbiy savodxonligini oshirish;
- erta diagnostikani yo‘lga qo‘yish muhim ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Abdullayev A. Yuqumli kasalliklar. – Toshkent, 2020.
2. Karimov Sh. Epidemiologiya asoslari. – Toshkent, 2019.
3. WHO. Anthrax in humans and animals. – Geneva, 2018.
4. Jawetz E. Medical Microbiology. – USA, 2021.
5. Brooks G. Medical Microbiology. – New York, 2020.
6. O‘zbekiston SSV ma’lumotlari, 2022.
7. Murray P. Microbiology. – London, 2019.
8. CDC Anthrax Guidelines, 2021.
9. Tortora G. Microbiology: An Introduction. – 2020.
10. Mahalliy veterinariya hisobotlari, 2023.